

Vader Eli en zijn zonen: Een pleidooi voor geestelijke moed

Door: Marco in 't Veld

Inleiding

Broeders van onze Heer Jezus Christus. Mij is gevraagd deze maaltijd te besluiten in de stijl van de mannenvereniging. U weet: in het winterseizoen komen de mannen van onze gemeente op maandagavond samen en dan wordt er aan de hand van een inleiding nagedacht over een bepaald Bijbelgedeelte. Vanmorgen zal ik niet een hele inleiding houden, maar wel een soort mini-variant daarvan. In dat kader lees ik met u twee gedeelten uit het Bijbelboek Samuël.

Eerlijk gezegd heb ik die gedeelten gekozen omdat ik bij de lancering van het idee om dit mannenontbijt te organiseren direct moest denken aan een stukje dat Bart Jan Spruyt eens schreef in *Ecclesia*, het zeer lezenswaardige blaadje van de Stichting Vrienden van dr. H.F. Kohlbrugge. Hij vraagt zich af: "Wat is er toch aan de hand met de man? Zelfs het Reformatorisch Dagblad gaat een mannendag beleggen. De man is blijkbaar in verwarring. Hij mag geen man meer zijn, want dat is te hard, te autoritair en te competitief. Jongetjes krijgen een vrouwelijke opvoeding en vrouwelijk onderwijs, zodat ze al vroeg leren dat ze eigenlijk heel vervelende, drukke en agressieve wezentjes zijn. Al decennia moet de man vooral zijn vrouwelijke kanten ontplooien om die op zijn pappadagen te laten schitteren, al zorgend en pratend over zijn diepste emoties. (...) Tegelijk moet de man ook leiding geven, initiatieven nemen en verantwoordelijkheid dragen. Geen wonder dat mannen op eigen dagen en in ontbijtsessies bij elkaar komen om de spanningen die dit oproept, broederlijk te bespreken".¹

In dit licht wil ik vanmorgen een pleidooi houden voor geestelijke moed en overtuiging. In de gedeelten die ik lees gaat het om het vaderschap van Eli en het contrast tussen zijn zonen Hofni en Pinéhas enerzijds en zijn 'adoptiekind' Samuël anderzijds. Daar wil ik zo kort iets over zeggen.

Eerst lezen we: I Samuel 2, 22-26 en I Samuel 3, 10-21.

---

¹ B.J. Spruyt, 'De man en de vader', *Ecclesia* 2015/22, 175.

Hofni en Pinehas: Geestelijk verval

Het is een chaotische tijd in Kanaän. Nadat de Israëlieten het land waren binnen getrokken was het langzaam maar zeker bergafwaarts gegaan. Gebieden die eigenlijk nog veroverd moesten worden, bleven in handen van de heidenen; maar ook in de gebieden die wèl veroverd waren was de heidense invloed groot. Met de inzetten van Mozes nam men het niet zou nauw meer. O ja, af en toe waren er wel rechters die door hun charisma voor een réveil, een religieuze en maatschappelijke opleving, zorgden. Maar, als we de verhalen over hen lezen in het boek *Rechters*, dan valt op dat ook deze rechters delen in het morele en maatschappelijke verval.² Hun invloed was vaak erg lokaal. Jefta was rechter in Gilead. Anderen hoorden nadrukkelijk bij hun stam: Ehud uit Benjamin, Gideon uit Manasse, Barak uit Naftali en Simson uit Dan. Bovendien werd het schijnsel dat deze rechters uitstraalden steeds zwakker. Simson – de laatste in de rij – is allang geen schoolvoorbeeld van godsvrucht meer. Integendeel, hij verliest zich in de liefde en raakt in allerlei gewelddadige avonturen betrokken.

Welnu, in deze tijd van Simson was Eli priester te Silo, de plaats waar de tent van de samenkomst en de ark van het verbond waren neergezet onder Jozua.³ Typerend is dat daar na de burgeroorlog met Benjamin een jaarlijks feest voor de Heer werd gevierd waarbij de Benjaminieten in de wijngaarden op de loer moesten liggen om dansende jonge meisjes uit Silo te schaken en te ontvoeren naar hun eigen grondgebied.⁴ Iedereen deed vooral waar hij zelf zin in had.⁵ Dat gold ook voor de priesters in Silo. De twee zonen van Eli maken het wel heel bont. Voor de ingang van de tabernakel hadden ze seks met daar verzamelde meisjes. Ze eigenden zich offervlees toe en wie zich daartegen verzette werd bedreigd. Kortom, er is geen ontzag voor het heilige. Hebzucht en eigenbelang geven de toon aan. Daarbij wordt geweld niet geschuwd. Zoals altijd ondervinden de sociaal zwakkeren – vrouwen, wezen, armen en zieken – hiervan het meeste nadeel.

Waar komt dit morele verderf vandaan? De Catechismus van Heidelberg geeft een bondige verklaring: De mens is geneigd tot het kwade en onbekwaam tot het goede. Zo bezien is het niet verwonderlijk dat ook de Israëlitische samenleving snel in verval raakt. Toch is dat geen noodlot. Het boek *Samuël* wijst

---

² Zie hierover o.a. G. von Rad, *Old Testament Theology, vol. I*, London, SCM Press, 1975, 329-334.

³ Jozua 18,1.

⁴ Jozua 21, 19-23.

⁵ Jozua 21, 25.

nadrukkelijk op een extra oorzaak: het ontbreekt aan een goede opvoeding. Een goede opvoeding schept immers het klimaat waarin de Heilige Geest zijn vernieuwende werk doet.

Vader Eli: Gezag noch leiderschap

Zo bezien vertegenwoordigen Hofni en Pinéhas een “verweesde samenleving” of een “vaderloos tijdperk”. O ja, zij hadden wel een vader. Eli, heette hij. Het was een vrome, gewetensvolle en lieve man. Hij was bekend met de roep van God en de fluistering van de Geest. Niettemin oordeelt de Bijbel streng over hem. Hij was te soft, te slap. Het ontbrak hem aan moed. Daardoor werd de natuurlijke gezagsverhouding omgekeerd en werd hij tot een speelbal van zijn zonen. Hij durfde hen niet te bestraffen. Integendeel, het heeft er alle schijn van dat hij zich terugtrok in het heilige. Met wat daarbuiten gebeurde bemoeide hij zich nauwelijks.

Hoe vroom bent u? Bent u bekend met de woorden van God? Ik hoop het van harte. Toch wordt er meer van ons gevraagd. U mag zich niet terugtrekken in het heilige, maar u heeft een taak in gezin en maatschappij. De apostel Paulus moedigt u aan: “Wordt krachtig in de Heer en in de sterkte van zijn macht. Trek de wapenrusting van God aan!”. Het is aan u om de belangrijke christelijke waarden door te geven: Geloof, hoop, liefde, rechtvaardigheid, wijsheid, zelfbeheersing en dapperheid. Natuurlijk moet dat pedagogisch en verstandig gebeuren, maar het gevaar is dat we kleurloos raken door onze takt en voorzichtigheid. Er wordt van u gevraagd dat u de waarheid belijdt, juist op plaatsen waar dat tegenstand oproept. Het kan geen kwaad wat controversie uit te lokken.

Samuël: een pleidooi voor geestelijke moed

Gelukkig is de maatschappij niet afhankelijk van mannen. Zoals zo vaak in de Bijbel en in de kerkgeschiedenis blijken vrouwen de doorslag te geven. Op een dag komt Hanna met de kleine Samuël bij Eli om hem aan de Heer te wijden. De moed en overgave van Hanna zorgt ervoor dat Eli dan toch nog iets van zijn vaderlijke roeping kan vervullen. Hij leert Samuël de stilte te zoeken en daar te luisteren naar de stem van de Heer. Wat leert hij daar? Wat is de eerste les uit de hemel? God verplicht hem tot een slechtnieuwsgesprek met Eli. God dwingt Samuël om moedig te zijn! Daartoe worden zelfs de gezagsverhoudingen opgedraaid: Samuël vermaant zijn adoptievader. Aldus wordt Samuel vanuit de stilte opgevoed tot een ziener en profeet om het volk te leiden.

Broeders, wilt u aan uw roeping om moedig te zijn voldoen? Dan heb ik goed nieuws voor u. De kerk belijdt te geloven in “één Heer Jezus Christus, de eniggeboren zoon van God, geboren uit de Vader”.⁶ Onze Heer Jezus Christus kreeg een volmaakte opvoeding van zijn Vader. Op aarde echter noemde hij zich ‘zoon des mensen’ om ons te leren: geloof, hoop, liefde, rechtvaardigheid, wijsheid, zelfbeheersing en dapperheid. Hij offerde zichzelf om ons de stilte te schenken om de hemelse Vader te bidden. Hij was niet laf, maar versloeg de boze machten opdat wij nimmer bang hoeven te zijn. Hij werd gehuldigd in de hemel en stuurde zijn Geest. Mozes bad nog: “Och, dat al het volk profeten waren!” Op de Pinksterdag klinkt het Goddelijke antwoord: “Uw zonen en dochters zullen profeteren! Uw jongelingen zullen visioenen zien en uw ouderen zullen dromen dromen! Ook op mijn dienaren en dienaressen zal Ik mijn Geest uitstorten en zij zullen profeteren!”⁷

Kortom, God zorgt dat uit slappe vaders kloeke zonen geboren worden. Ja, sterker nog, zonen én dochters, ouderen én jongeren, dienaren én dienaressen: Ze zullen gaan in de voetsporen van Samuël. Moedig zullen ze profeteren. Ik roep u vanmorgen op: Stel u open voor die Geest. Wordt krachtig in de Heer. Trek de wapenrusting aan. Heb oog voor de ander. Belijdt de naam van onze Heer Jezus Christus en verkondig de goede boodschap.

---

⁶ Geloofsbelijdenis van Nicea.

⁷ Hand. 2,17-18; cf. Joel 2,28-29.